

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

אחו"ק

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כז

(תרגום הפשו)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

לזכרון

הו"ח אי"א נו"מ ובעל מדות ישראל ארי' ליב

אחיו של הו"ח אי"א נו"מ ובעל מדות דובער הי"ד

בניו של כ"ק הרה"ג והרה"ח ומקובל

רב פעלים לתורה ולמצות

ורבים השיב מעון לוי יצחק

דור רביעי לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק

נפטר י"ג אייר ה'תשי"ב

ת' נ' צ' ב' ה'

אחיו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

טובות ומרגליות, ע"י ברכתו של הקב"ה [בדוגמת „והנשאם הביאו את אבני השהם ואת אבני המילואים לאפוד ולחושן”⁷ (עבור בגדי הכהונה), שהעננים הביאום]⁸, והכוונה בזה היא – שמנצלים זאת לקישוטי כלה, להוסיף בצדקה, כנ"ל].

המסקנא מהאמור לעיל בנוגע לפועל:

הגאולה באה דוקא ע"י העבודה בגלות, לגלות את אלופו של עולם ב"גולה", כך שדור זה, הדור האחרון של הגלות, יהי הדור הראשון של הגאולה.

והקב"ה עוזר שרואים במאורעות האחרונים בעולם איך העולם בעצמו מסייע ומוביל לגאולה.

ופירוש הדבר בפשטות הוא – כנ"ל – שכאו"א מישראל צריך להוסיף ב"מעשינו ועבודתינו" בכלל שמביאים את הגאולה, כולל ובמיוחד – כמדובר בהתוועדות שלפנ"ז – בלימוד התורה בעניני גאולה, בתושב"כ (ש"כל"ה הספרים מלאים בדבר זה"), ותושבע"פ, משנה וגמרא ומדרשים וכו'.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

א. ההבדל בין „שעיר המשתלח” ו„עצמו של יום”

בהלכות תשובה אומר הרמב"ם: „שעיר המשתלח מכפר על כל עבירות שבתורה הקלות והחמורות, בין שעבר בזדון בין שעבר בשגגה, בין שהודע לו בין שלא הודע לו הכל מתכפר בשעיר המשתלח, והוא שעשה² תשובה, אבל אם לא עשה תשובה אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות...”.

שואל ה'כסף משנה' (ובאופן מפורט יותר – ה'לחם משנה'): בגמרא³ מבואר כי זה שעיר המשתלח מכפר בלי תשובה הוא רק לדעת רבי, הסובר „על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכיפורים מכפר”, והיינו שלדעת רבי יום הכיפורים עצמו מכפר לא רק על הקלות (עשה ולא תעשה) אלא גם על חמורות; לעומת זאת לדעת רבנן, שיום הכיפורים מכפר דוקא עם התשובה, נמצא שבלי תשובה השעיר המשתלח לא מכפר אפילו על קלות.

ואילו הרמב"ם, מחד פוסק כמו רבנן, כדבריו בהלכה זו עצמה ששעיר המשתלח מכפר על חמורות רק כאשר „עשה תשובה” – וכך פוסק בהלכה הבאה⁴, „ועצמו של יום הכיפורים מכפר לשבים (דוקא) – ומאידך, פוסק כאן הרמב"ם ששעיר המשתלח מכפר על קלות בלי תשובה?

ממפרשי הרמב"ם משמע – ולכאורה כך היא גם משמעות הגמרא – שבנוגע למחלוקת בין רבנן ורבי אין הבדל בין „שעיר המשתלח” ו„עצמו של יום”; אך מפסקי הרמב"ם משמע,

שהוא מחלק ביניהם (עם היות שהוא פוסק כדעת רבנן):

בהלכה הנ"ל פוסק הרמב"ם, ששעיר המשתלח מכפר על הקלות אפילו בלי תשובה⁶, ובהלכה שלאחריה הוא אומר, כי „עצמו של יום הכיפורים מכפר לשבים (דוקא)”; מכך שהוא סותם כאן ולא מחלק בין חמורות לקלות משמע בפשטות, כי בנוגע לכפרה עליידי „עצמו של יום” – נדרשת תשובה גם בקלות, מצוות עשה ולא תעשה שאין בהן כרת⁷.

ואכן, בהתאם לכך כבר אין הקושיא האמורה כה חמורה – משום שלדעת רבנן „עצמו של יום” בכל אופן לא מכפר בלי תשובה, ואף על פי כן, השעיר כן מכפר על עבירות קלות גם בלי תשובה⁸ – אך עדיין אין

(6) בחבור התשובה להמאירי (משיב נפש מאמר ב פי"ג) „ומה שאמרו בקצת מקומות שמכפר על הקלות אף בלא תשובה ביאור אע"פ שלא התעורר תכלית הערה עד שיבא ממנה לידי תשובה גמורה”. אבל לא נרמז לכאורה מזה ברמב"ם, ואדרבא כותב „אבל אם לא עשה תשובה... מכפר לו .. על הקלות”. והמאירי לשיטתו ש„שעיר הוא סבת הכפרה והתשובה היא הכפרה” * (וכן כ' שם לגבי עצמו של יום הכיפורים ויטורין ומיתה ד, כלם הערה המגעת לו באי זה מאלו והכל סבת התשובה והיא הכפרה). אבל ברמב"ם מפורש „שעיר המשתלח מכפר על כל עבירות כו' והוא שעשה תשובה”. ומשמע שהשעיר הוא הוא המכפר, אלא שצריך להיות, בנוגע לחמורות, גם תשובה.

(7) כמבואר בלח"מ כאן ה"ג. וראה גם כס"מ שם ד"ה ועצמו. ועוד.

(8) בירושלמי יומא פ"ח סה"ז (ועד"ז בירושלמי שבועות פ"א ה"ז) עשה אע"פ שלא עשה תשובה. ובכו"כ מפרשים שמכאן מקור הרמב"ם דהשעיר מכפר על הקלות אף בלא עשה תשובה*. אבל צ"ע החילוק בין שעיר המשתלח

* ולהעיר גם ממשנ"ת בחסידות ע"ד שעיר המשתלח – מאמרי אדה"ד פ"ד ש"ב ע"ב ע"ב תתכח: דרמ"צ (קיא. ב) ולא ה"י בא לכפר חמטא ממש רק לחסיד הקטרוגים כו'. וראה לקמן סעיף ז' וברתסמן בהערה 47.

* ואף שדעת הרמב"ם אינה מתאימה עם מ"ש בירושלמי שם בנוגע לל"ת. דהרי בירושלמי חילק בין עשה ול"ת. משא"כ להרמב"ם – ראה כס"מ כאן ה"ב ד"ה ומה הן – י"ל שבפרט זה (מה הן הקלות והחמורות) פסק הרמב"ם כהתנא בינמא (פ). רע"א.

(1) פ"א ה"ב.
 (2) וי"ג (בכ"ז ורפוס רמב"ם), „שעשה תשובה” – ראה ספר המדע (ירושלים, תשכ"ד).
 (3) שבועות יב, סע"ב ואילך.
 (4) סה"ג שם.
 (5) להעיר מחידושי הרשב"א שבועות שם ד"ה קשיא אשמעתין.

שהעולם ואוה"ע מכינים ומסייעים בדרך לגאולה – ע"י ענין הצדקה והחינוך, שני יסודות עיקריים בישובו של עולם, "לשבת יצרה"⁶:

ידוע ומפורסם (בכל הכתבי'עת) אודות המאורעות בימים האחרונים – שמדינה זו (המיוסדת על צדקה וחסד, כידוע) ניצלה את חוזק כחה לסייע ולהציל אנשים במקום רחוק בעולם (הרחק ממדינה זו), אע"פ שע"ז לא באה תועלת ישרה לתושבי מדינה זו:

מדינה זו שלחה ריבוי אנשים ואנשי חיל מצבאה לסייע לפליטים במקומות ההם, ביחד עם מזון ובגדים ורפואות. במקום להשתמש במטוסים לעניני כיבוש, ובמקום להשתמש במזון ובגדים עבור אזרחי מדינה זו – משתמשים בהם להציל אנשים אומללים, ובפרט ילדים קטנים, מקור, עד מהיפך החיים.

ובזה רואים את הרחמנות דתושבי מדינה זו: כאשר הם שמעו וראו איך אנשים סובלים – הגם שאין הם קרוביהם, ואף פעם לא היתה להם שייכות עמם – התעוררה מדינה זו לסייע להם. בהתאם לשיטה דמדינה זו בעניני צדקה, שמסייעים לאנשים בכל העולם כולו, ואין מחכים אפילו לבקשת עזרה.

עד"ז ידוע גם שבימים האחרונים יצא מנהיג מדינה זו בהכרזה והוראה מפורטת בנוגע לחינוך הנוער. בהתאם לכך שבתחילת נשיאותו הכריז ששאיפתו היא להזכר כ"עדזשוקיישען (חינוך) פרעזידענט", בגלל הפעולות והשינויים הגדולים לטוב שהוא ינהיג בכדי לחזק את החינוך במדינה זו.

... וכל זה הוא – נוסף על עוד כמה ענינים שקורים בהשגחה פרטית מדי יום ביום, הן בנוגע להכלל והן בנוגע לכל אחד ואחד בעניניו הפרטיים – והכוונה בזה היא, שזה יגלה עוד יותר איך שהעולם מסייע לעשות דירה בתחתונים ולהביא את הגאולה,

[כולל – זה שבשבוע האחרון מצאו בפינה נידחת בעולם אבנים

מובן דבר זה עצמו⁹: מהו טעם החילוק ביניהם?

**ב. מה כוונת הרמב"ם שהיום
"אין שם אלא תשובה"**

גם צריך להבין את לשון הרמב"ם בהלכה הנ"ל: "בזמן הזה¹⁰ שאין בית המקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה, התשובה מכפרת על כל העבירות אפילו...". והוא מסיים את ההלכה "ועצמו של יום הכיפורים מכפר לשבים...".

ולכאורה, מכיוון שהרמב"ם מדגיש בתחילת ההלכה ש"בזמן הזה... אין שם אלא תשובה", כיצד מתאים זאת עם מה שאומר בסיום ההלכה "ועצמו של יום הכיפורים מכפר...".

בפשטות לומדים, שבתחילת ההלכה וסיומה מתכוון הרמב"ם לשני סוגים שונים: בדבריו "בזמן הזה... אין שם אלא תשובה" – כוונתו שבזמן הזה אין שום דרך אחרת של כפרה על-ידי מעשה האדם אלא רק על-ידי שעושה תשובה. לא כמו בזמן הבית, כאשר הכפרה באה על-ידי כמה פעולות אחרות ודברים המכפרים – חטאות ואשמות, מלקות ומיתות בית-דין, שעיר המשתלח, כמפורט ברמב"ם בהלכות הקודמות.

לעומת זאת בסיום ההלכה מדבר הרמב"ם אודות כך שיום הכיפורים מכפר לא על-ידי מעשה האדם, אלא מצד היום עצמו – "ועצמו של יום הכיפורים מכפר". ולכן אין הרמב"ם מצרפם יחד.

אך עדיין אין זה "חלק" לגמרי בלשון הרמב"ם – "אין שם אלא תשובה", כי לכאורה היה עליו לומר "אין להאדם אלא תשובה"

ליוהכ"פ שבו כתב שמכפר רק לשבים. וראה שירי קרבן לירושלמי שבועות שם. ועוד.

9) וראה בהכרח דברי הרמב"ם – לח"מ לרמב"ם שם. תוספת יוהכ"פ (ד"ה ולענ"ד) וגבורת ארי (ד"ה ועל התמורות) ליומא פה, ב. מ"ח מצוה ססד קרוב לסופה. ובשו"כ מפרשי הרמב"ם.

10) בכמה גירסאות דהרמב"ם (ראה רמב"ם הנ"ל הערה 2): בזמן שאין בית המקדש, וליאת תיבת "הזה".

וכיוצא בזה, ניסוח שהיה מבטא כי אין כפרה אחרת שהאדם יכול לעשות; הלשון "אין שם אלא תשובה" משמעו¹¹, שאין שום מציאות אחרת של כפרה¹².

**ג. ההבדל בין כפרה על עבירות
וכפרה על האדם**

הדבר יובן בהקדם השינוי בלשון הרמב"ם בנוגע ליום הכיפורים – "ועצמו של יום הכיפורים מכפר לשבים", ואינו אומר "מכפר עם התשובה"¹³ וכיוצא בזה (בדומה לדבריו אודות שעיר המשתלח, והוא שעשה תשובה).

ויש לומר שבכך הרמב"ם מדגיש את גדר הכפרה של יום הכיפורים, ובמה שונה כפרת יום הכיפורים מהכפרה שעל-ידי תשובה עליה מדובר בהלכה זו:

הכפרה של תשובה (שבפרק זה¹⁴) הוא ביחס ל"חפצא", על גוף העבירות עצמן – תשובה מכפרת על כל העבירות; וזה ש"עצמו של יום הכיפורים מכפר" הוא (לא על העבירות, אלא) – "לשבים" – על ה"גברא", האדם.

11) ראה מפרשי היד בתחלתו.

12) ופשיטא שאין לומר דלדעת הרמב"ם אין מכפר אלא תשובה, משא"כ יוהכ"פ אינו בגדר מכפר, ורק שהתשובה מכפרת כיום הכיפורים בלבד (וראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ז) – כי זהו היפך פשטות לשון הרמב"ם, "ועצמו של יום הכיפורים מכפר לשבים" (וכן בריש הלכה ד, אע"פ שהתשובה מכפרת על הכל ועצמו של יום הכיפורים מכפר), שמשמעו דעצמו של יום הכיפורים גופא הוא המכפר.

13) וי"ל דשאני יסורין שצריכים ביחד עם התשובה לכפר על כריתות ומיתות ביד, ועד"ז מיתה על עון חילול השם (שברמב"ם שם ה"ד) – שהם אינם בגדר מכפרים (כמו התשובה) כ"א, "גמורין לו הכפרה", אינו מתכפר לו כפרה גמורה" (לשון הרמב"ם שם). ועד" מ"ש המאירי (הנ"ל הערה 6). וראה אגה"ת פ"א.

14) ע"ד הברייתא דיומא (פו, א), ארבעה חלוקי כפרה (שא' מודם יוהכ"פ, כהמשך הברייתא) .. ותשובה עם כל א". ולהעיר שבהלכה ד לא העתיק הרמב"ם לשון זה דהברייתא. וראה לקמן הערה 37.

15) כי יש באופני ודרכי התשובה שברמב"ם דרגות ע"ג דרגות. וראה לדוגמא פ"א ה"א, ולעולם איני חוזר לדבר זה .. וישבו מלעשות כזה לעולם. פ"ב ה"ב, ויעיד עליו כו". שם ה"ד. פ"ז ה"ז (לקו"ש [המתורגם] ח"כ ע" 101 ואילך). ועוד. ואכ"מ.

ועל פי זה מובן מה שהרמב"ם מתחיל את ההלכה „בזמן הזה... אין שם אלא תשובה” – ולא מצרף לכך את יום הכיפורים: כל אופני הכפרה הנמנים קודם ברמב"ם, עוסקים בכפרה על עבירות – וזה כולל גם כפרת שעיר המשתלה ה„מכפר על כל עבירות שבתורה”, על ה„חפצא”; ועל כך ממשיך הרמב"ם „בזמן הזה...” – שמכל הענינים המכפרים על עבירות „אין שם אלא תשובה, התשובה מכפרת על כל העבירות”, ובמילא אין מקום לצרף אותה עם כפרת יום הכיפורים, שהיא לא על העבירות אלא על הגברא.

[ועל פי זה יומתק מדוע אין הרמב"ם מזכיר את הפרט של „עצמו של יום מכפר” בקשר לזמן הבית (אלא רק בזמן הזה):

על אף שגם בזמן הבית קיימת¹⁵, לפי כמה מפרשים¹⁶, כפרת האדם מחמת „עצמו של יום הכיפורים מכפר”, אמנם, הרי זה בדומה לנאמר „בכלל מאתיים מנה”: בזמן הבית עיקר הכפרה היא על-ידי השעיר המשתלה, באופן גדול וחזק יותר, היות שהשעיר מכפר ומבטל את החטאים עצמם; אלא ש„בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה”, נותר מכפרת יום הכיפורים רק עניין זה ש„עצמו של יום הכיפורים מכפר”].

ד. ההבדל בין התשובה הנדרשת לכפרת השעיר ולכפרת יו"כ

על פי זה יש לומר, כי זה שהרמב"ם אומר

(15) וכפשות הפל' בתוספתא סוף יומא (הובא בראשונים ועוד שבהערה הבאה*): חומר .. ביום הכפורים שאין בשעיר שיום הכפורים מכפר בלא שעיר. וראה ירושלמי יומא פ"ח ה"ז.

(16) ראה הדיעות בזה בתור"ה דעבד – שבועות יג, א. ה' הרשב"א הריטב"א והר"ן שבועות שם. ובדעת הרמב"ם ראה בהגמטן בהערה 9. ולהעיר גם מדויק לשון הרמב"ם הל' שנגות פ"ג ה"י – הובא לקמן בפנים סעיף ד (וראה לקמן בפנים סעיף ז).

(* ולכמה מהם (ר"ח, ר"י מיגש, רמב"ן ועוד) הובאה הברייתא בגמ' כאן (ג. ב.) וראה רש"י: דתניא חומר .. לא גרסינו לה.

„ועצמו של יום הכיפורים מכפר לשבים” (בלשון סתמי) – ולא „מכפר עם התשובה” וכיוצא בזה – הוא משום שכאן אין כוונתו שהאדם עושה תשובה על חטא מסויים, על ה„חפצא” (כי לתשובה זו יש גדרים ותנאים קבועים, המפורטים ברמב"ם בפרק הבא¹⁷), אלא לכך שהאדם – הגברא – הריהו „שב”, חוזר בכללותו לה¹⁸.

[ובדומה לפסק הרמב"ם בהלכות שגגות¹⁹: „אין יום הכיפורים ולא החטאת ולא האשם מכפרין אלא על השבים המאמינים בכפרתן אבל המבעט בהן אינן מכפרין”²⁰ בו. מכך שהרמב"ם אומר „השבים המאמינים בכפרתן” (לא „המאמינים”)²¹ יש לדייק, כי ב„שבים”²² כוונת הרמב"ם לא לגדר של תשובה מפורטת על החטאים, אלא לתנועה כללית של תשובה, המתבטאת בכך שאינו „מבעט” והוא „מאמין בכפרתן”].

ובכך מתבטא החילוק שבין כפרת שעיר המשתלה ובין הכפרה של יום הכיפורים בו „עצמו של יום מכפר”:

בשעיר המשתלה, מכיוון שהוא פועל את הכפרה „על כל עבירות שבתורה” [וכלשון הפסוק²³ „ונשא השעיר עליו את כל עוונותם...” – כנוסח הוידי המופיע בפסוק לפני כן, והתוודה עליו את כל עוונות בני

(17) פ"ב מהל' תשובה.

(18) משא"כ „שב מידיעתו” שבחולין ה, ריש ע"ב. וש"ב.

(19) פ"ג ה"י (הוא מכריחות ז, א – כנסמן בכס"מ שם), הובא (לענין יוה"כ) ברמ"א ושו"ע אדה"ו או"ח סו"ס תרו.

(20) כ"ה ברמב"ם. ואולי צ"ל „אינו מתכפר”, או „על המבעט בהן אינן מכפרין”.

(21) וכ"ה ברמ"א ושו"ע אדה"ו שם.

(22) להעיר מגבורת ארי שם ד"ה חטאת ואשם, דחטאת ואשם בלא תשובה נמי מכפרים ומביא ראי' מכריחות שם דלא מוקי לה שבין ואינן שבין כפשוטו דעשה תשובה כ"א „שבין דאמר יכפר עלי חטאתי שאין שבין דאמר לא תכפר עלי כו'” [אלא שבנוגע לחטאת ואשם אין כן דעת הרמב"ם כי כתב מפורש (הל' תשובה פ"א ה"א) בעלי חטאת כו' אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה ויתודו וידו דברים].

(23) פרשתנו טז, כב.

וכפי שרואים בדורות האחרונים במיוחד, ויתירה מזה – בזמן האחרון, ובפרט בימים האחרונים ממש:

בדורות שלפני זה גרו (רוב) בניי במדינות שבהן היו מניעות ועיכובים וכו' (לא תקום פעמיים¹) לעבודת ה' בכלל.

משא"כ בדורות האחרונים – גרים (רוב) בניי במדינות שבהן מושלת מלכות של חסד, החל ממדינה זו (שבה נמצאים רוב מנין ובנין דבניי), שמסייעת לבניי להגיע לגאולה פנימית בעבודתם, עד – שיעשו את העבודה שתביא את הגאולה כפשוטה, ואז המלכות (של חסד) גם תסייע לבניי לחזור לארץ ישראל (בלשון הכתוב²: והביאו את כל אחיכם גו').

ובשנה האחרונה רואים איך שיחס זה לבניי התפשט במדינות נוספות, עד גם במדינה ההיא, שבה היו (עד לאחרונה) הגבלות בנוגע לחירות בניי בעבודתם בתומ"צ וגם בנוגע ליציאתם ממדינה ההיא – וכעת נשתנה יחסם, שמתירים לבניי לקיים תומ"צ, ומתירים לבניי לצאת משם (ללא ההגבלות שהיו בעבר), ואדרבה – הם אף מסייעים לבניי לנסוע לארץ הקודש. מעין הכנה להסיוע דאוה"ע שבניי יצאו מהגלות וילכו לארץ הקודש בגאולה האמיתית והשלימה.

נוסף על הסיוע הישר דאוה"ע לבניי – ישנם גם ענינים שבהם רואים איך שאוה"ע בעצמם עושים פעולות של טוב וחסד, שדבר זה מגלה עוד יותר שיש בעה"ב לבירה זו³, כהכנה ל„והיתה לה' המלוכה”⁴ בגאולה האמיתית והשלימה,

לא כפי שהי' בעבר, שדוקא עם ישראל (אע"פ ש„אתם המעט מכל העמים”⁵), השלים בפועל את הכוונה דדירה בתחתונים, ואחדות ממלכיות אוה"ע התנהגו באופן אכזרי אחת אל השני', והתעסקו בעיקר בתועלת עצמן, או בכיבוש מדינות אחרות וכיו"ב.

מהענינים הגלויים שנתוספו בימים אלו ממש שבהם רואים איך

(פאר די בגדי כהונה), אַז די עננים הביאום⁸], און די כוונה בזה איז – אַז מ'נוצט דאָס אויס אויף קישוטי כלה, מוסיף זיין אין צדקה, כנ"ל].

די מסקנה פון האמור לעיל בנוגע לפועל:

די גאולה קומט דוקא דורך דער עבודה אין גלות, פון מגלה זיין אלופו של עולם אין „גולה“, אַזוי אַז דור זה, דער דור האחרון אין גלות, וועט זיין דער דור הראשון פון גאולה.

און דער אויבערשטער העלפט אַז מ'זעט אין די מאורעות האחרונות בעולם ווי די וועלט אַליין איז מסייע און פירט צו דער גאולה.

ובפשטות מיינט דאָס – כנ"ל – אַז יעדער איד דאַרף מוסיף זיין אין „מעשינו ועבודתינו“ בכלל וועלכע ברענגט די גאולה, כולל ובמיוחד – ווי גערעדט בהתוועדות שלפנ"ז – אין לימוד התורה בעניני גאולה, אין תושב"כ (וואָס „כל" הספרים מלאים בדבר זה"), און תושבע"פ, משנה וגמרא ומדרשים וכו'.

(משיחות ש"פ אחר-קדושים, י"ג אייר תנש"א)

(8) ת"י עה"פ.

(9) רמב"ם הל' מלכים פי"א ה"ב.

ע"פ האמור לעיל ישנם כמה לימודים בנוגע לעבודת בני" בהבאת הגאולה, והאופן בו צריכים להתכונן לגאולה – בעמדנו עכשיו ממש בסוף זמן הגלות, „גולה“, והנה הנה באה הגאולה.

... עניני העולם עצמו ואוה"ע עצמם (גזמן הגלות) מסייעים (באמת) לעבודה דהבאת הגאולה.

ויש לומר, שבעמדנו בסוף זמן הגלות, סמוך להגאולה – בא הסיוע בגלוי יותר.

לקוטי

ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אותם על ראש השעיר²⁴], זאת אומרת שהשעיר המשתלח מבטל ומוחק את החטאים (ובלשון רבותינו ז"ל²⁴: „מלבין עוונותיהן של ישראל“²⁵) – נדרש כי ביחד עם השעיר יהיה ענין התשובה („והוא שעשה תשובה“²⁶), כי דוקא ביחד עם תשובה על החטאים יש בכוח השעיר לכפר „על כל עבירות“, גם חמורות.

לעומת זאת יום הכיפורים שעניינו הוא לכפר על האדם, הקדוש-ברוך-הוא מוחל ומכפר לאדם על החטאים שהוא עבר, ובלשון הכתוב²⁶: „כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו“ – הכפרה היא „עליכם“, הקדוש-ברוך-הוא מטהר את האדם עצמו (וכאילו נאמר, ש„עצמו של יום“ פועל, שהקדוש-ברוך-הוא מרומם את האדם מן החטאים, ולא להיפך). ובכפרה זו לא נוגע שתהיה אצל היהודי פעולת התשובה המכוונת על החטאים באופן ישר ובמפורט, אלא שהוא יהיה במצב כללי²⁶ של „שב“ – „לפני ה'“, אשר דווקא או „תטהרו“, הוא מקבל את הכפרה והטהרה של יום הכיפורים.

אך בשעה שבאדם אין אפילו תנועה של „שב“ – פניה שלו אל הקדוש-ברוך-הוא [ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר הוא מנגד לכפרה, הוא „מבעט“ ואינו „מאמין בכפרתן“, כנ"ל בהלכות שגגות] – אזי עליו לא חלה כפרת יום הכיפורים.

וזהו כעין ובדומה ל„אין קטיגור נעשה סניגור“²⁷.

24) יומא לט, ב. וראה שבת פו, א – במשנה. יל"ש פרשתנו רמו תקעו. ועוד.
25) ראה דרושים נחמדים למהר"ם שי"ף שנרפסו לאחרי מס' חולין (בש"ס ווילנא) ד"ה שיר השירים כחוט השני.
26) וגם בכפרה דחטאת ואשם שני תנאים: א) „אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה ויתודו“ (רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"א), ב) אינם מכפרים, „אלא על השבים המאמינים בכפרתן אבל המבעט כו“ (רמב"ם הל' שגגות שם). וראה תוס' (שצויין לקמן הערה 40) שאפשר להיות „מבעט“ גם אם עשה תשובה.
26*) פרשתנו טז, ל.
27) ר"ה כו, א. וש"נ.

אחרי

שיחות

וכביאור הגאון הרג"צ²⁸בי28 על מאמר רבא²⁹, שאפילו לדעת רבי – הסובר ש„על כל עבירות שנתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכיפורים מכפר“ – עם זאת „מודה רבי בכרת דיומא“, שכאשר אותו אדם לא התענה או עשה מלאכה ביום הכיפורים, על כך אין יום הכיפורים מכפר – כי מכיוון שהחטא פוגע ביום הכיפורים עצמו, באופן שיום הכיפורים (שלילתו) נעשה אצל החוטא סיבה וגורם לחטא, הרי מובן, שהגורם לחטא לא יכול להיות המכפר – אין קטיגור נעשה סניגור.

ה. עומק המחלוקת בין רבי וחכמים – על מה מכפר יום הכיפורים

ועל פי זה נמצא, שמחלוקת רבי ורבנן היא בכוח ואופן הכפרה של יום הכיפורים:

לדעת רבי יש בכוחו של יום הכיפורים לכפר על החפצא של החטאים, וכדיוק לשון רבי³⁰ „על כל עבירות שנתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכיפורים מכפר“ – ולכן יום הכיפורים מכפר על כל החטאים חוץ מ„כרת דיומא“ (וכן „האומר אחטא ויום הכיפורים מכפר“³¹), היות³² שבמקרים אלו יום הכיפורים עצמו קשור, כסיבה וגורם, עם החפצא של חטאים אלו עצמם – ומכיוון שביחס לחטאים אלו יום הכיפורים הוא קטיגור, הרי „אין קטיגור נעשה סניגור“.

אך לדעת רבנן יום הכיפורים אינו כפרה על העבירות עצמן, אלא על הגברא, וכדיוק לשון הברייתא³³ (עליה נאמר בגמרא³⁴ שהיא

28) צפע"נ על הרמב"ם הל' יבום פ"ד ה"כ בסופה.
29) שבועות יג, טע"א.
30) שבועות שם. יומא פה, ב.
31) יומא פו, א. וראה צפע"נ שם, שלכן לא תי' בשבועות היכא משכחת לרבי כרת ביה"כ שהוא באחטא ויהיב"פ מכפר – כי לשניהם טעם אחד.
32) וי"ל שהוא גם הטעם בהג' ענינים שרבי אומר (במקומות שבהערה 30) שאין ויהיב"פ עצמו מכפר. וראה רש"י שם.
33) שבועות שם. ת"כ אמור כג, כח.
34) לדעת ר"י ואב"י שם. ולכאורה כן נקטינן להלכה,

בהתאם לשיטת רבי יהודה וחכמים) „יכול יהא יום הכיפורים מכפר על שבים ועל שאינן שבים כו” – ולא בלשון רבי „בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה כו” –

ולכן, כדי שיום הכיפורים יכפר על הגברא, צריך להיות אצלו התנאי הכללי של „שב”, כנ”ל, כדי שהגברא לא יהיה בסתירה וניגוד לכפרת יום הכיפורים (משום שאם אין הוא רוצה בכפרת יום הכיפורים – אין הוא נותן מקום לחלות הכפרה של יום הכיפורים).

1. ההבדל בתשובה לכפר על הקלות – בשעיר וביום הכיפורים

על פי זה מובן גם החילוק בין כפרת שעיר המשתלח ובין זה ש„עצמו של יום הכיפורים מכפר” – לגבי קלות:

מכיוון ששעיר המשתלח מכפר ומבטל את ה„עבירות” עצמן, הרי כמוכן, ישנו חילוק בין סוגי העבירה: בעבירות חמורות, מצד חומר החטא, השעיר המשתלח אין בכוחו לכפר לבדו³⁵, אלא הכרחית גם פעולת התשובה, לעומת זאת בעבירות קלות השעיר המשתלח יש בכוחו לבטל גם ללא פעולת התשובה³⁶.

אך זה ש„עצמו של יום הכיפורים מכפר לשבים” דוקא, הוא לא משום שביחס ל„אינם שבים” ישנה חלישות בכוח המכפר של יום הכיפורים, אלא משום שהאדם „מנגד” לכפרה – מכיוון שאצלו חסר (לא רק מעשה התשובה, אלא) אפילו התנועה הכללית של „שב” לה, ולכן מלכתחילה לא שייך שהכפרה תחול עליו, ומהטעם האמור, אין בזה כל הבדל בין קלות וחמורות: לא נוגע כאן סוג החומרה של החטאים עצמם (ה„חפצא”), אלא מצב הגברא, שהוא לא

שהרי זהו מקור מפורש לדעת ר”י (רבנן) דפליגי על רבי וכוונת בנ”כ הרמב”ם הל’ תשובה שם.

(35) להעיר מגבורת ארי יומא שם (ושאר מקומות שבהערה 9) ששעיר בזמן הבית הוא במקום יסורין בזה”ל לחמורות.

(36) ועי’ החילוק בין עשה – לא זו משם כו’ – ולית כו’ שבברייתא יומא ורמב”ם שבהערה הבאה.

יעמוד במצב הסותר ומנגד לכפרה, כנ”ל³⁷.

2. כפרת השעיר קשורה ב„תוקפו” של יוה”כ ובאמונה בכפרתו

על פי כל הנ”ל יש להמתיק לשון הרמב”ם בהלכה הנ”ל בהלכות שגגות: „אין יום הכיפורים כו’ מכפרין אלא על השבים המאמינים בכפרתן אבל המבעט .. ביום הכיפורים אין יום הכיפורים מכפר עליו” – שלכאורה:

בהלכות שגגות מדבר הרמב”ם אודות חיוב קרבנות, כלומר, בזמן הבית – ואם כן, היה על הרמב”ם לכאורה לומר (לא בלשון סתמי, ויום הכיפורים מכפר”, שהמכוון בפשטות הוא „עצמו של יום הכיפורים”, אלא) במפורש „אין שעיר המשתלח... (או קרבנות של יום הכיפורים וכיוצא בזה) – מכיוון שבזמן הבית עיקר הכפרה היא על-ידי שעיר המשתלח (ולא „עצמו של יום”)³⁸.

ועל פי הנ”ל יש לומר: עיקר גדר הבעיטה שייך בקשר ליום הכיפורים ולא בנוגע לשעיר המשתלח. מכיוון שהכפרה שעל-ידי שעיר המשתלח אינה תלויה בגברא פרטי; הווידי של הכהן הגדול על השעיר כולל את „כל עוונות בני ישראל”, ולא בצורה בה החטאים קשורים עם יחיד פרטי – וכדיוק לשון הרמב”ם „שעיר המשתלח לפי שהוא כפרה על כל

(37) ע”פ כל הנ”ל בפנים י”ל דמ”ש הרמב”ם בה”ד (הברייתא דחלוקי כפרה – יומא פו, א), „עבר על מצות ל”ת כו’ ועשה תשובה תשובה תולה ויוהכ”פ מכפר” – הו”ע נוסף בכפרת יוהכ”פ, מה שיוהכ”פ מכפר גם על העבירות [וכלשונו שם בתחילת ההלכה „יש עבירות שהן מתכפרין לשעתן ויש עבירות שאין מתכפרין כו’]. וי”ל שאי”ז מה שיוהכ”פ מכפר על הגברא כ”א שיוהכ”פ בצירוף מעשה התשובה על החטא ה”ז מכפר על הל”ת. ובסגנון אחר: מצד תוקפו של יוהכ”פ* התשובה נעלית יותר (ראה רמב”ם שם פ”ב ה”ז. ובארוכה בדרושי חסידות – ראה ס’ הליקוטים דא”ח דהצ”צ ערך יוהכ”פ. וש”ס), במילא נתכפר לו חטאו, שעבר על מצות ל”ת. ועצ”ע.

(38) ראה לעיל הערה 15; 16.

(* ראה לשון הרשב”א שרובא לקמן טעין ז.

דורך דעם קומט ניט אַ תועלת ישרה צו תושבי מדינה זו:

די מדינה האָט געשיקט אַ ריבוי מענטשן און אנשי חיל פון איר אַרמיי צו אַרויסהעלפן די פליטים אין יענע ערטער, צוזאַמען מיט עסן און קליידער און רפואות. אַנשטאָט נוצן די אורונים אויף עניני כיבוש, און אַנשטאָט נוצן די עסן און קליידער פאַר די בירגער פון דער מדינה – נוצט מען זיי אויף ראַטעווען אומגליקלעכע מענטשן, ובפרט קליינע קינדער, פון קעלט, ביז פון היפך החיים.

וואָס דערביי זעט מען די רחמנות פון תושבי מדינה זו: בשעת זיי האָבן געהערט און געזען ווי מענטשן ליידען – איז הגם אַז זיי זיינען ניט זייערע קרובים, און האָבן מיט זיי קיינמאָל קיין שייכות ניט געהאַט – איז די מדינה נתעורר געוואָרן צו זיי העלפן. בהתאם צו דער שיטה פון מדינה זו בעניני צדקה, אַז מ’העלפט אַרויס מענטשן בכל העולם כולו, און מען וואַרט אפילו ניט אַז מ’זאָל בעטן הילף.

עד”ו איז אויך ידוע אַז בימים האחרונים איז מנהיג מדינה זו אַרויס מיט אַ הכרזה והוראה מפורטת בנוגע צו חינוך הנוער. בהתאם לזה וואָס בתחלת נשיאותו האָט ער מכריז געווען אַז זיין שאיפה איז צו געדענקט ווערן אַלס דער „עדזשוקיישען (חינוך) פרעזידענט”, צוליב די פעולות ושינויים גדולים לטוב וואָס ער וועט איינפירן צו מחזק זיין דעם חינוך אין דער מדינה.

... וכל זה איז – נוסף צו נאָך כמה ענינים וואָס פאַסירן בהשגחה

פרטית מדי יום ביום, סיי בנוגע צו דעם כלל און סיי בנוגע צו יעדערען אין זיינע ענינים פרטיים – און די כוונה בזה איז, אַז דאָס זאָל נאָכמער מגלה זיין ווי וועלט איז מסייע צו מאַכן אַ דירה בתחתונים און ברענגען די גאולה,

[כולל – דאָס וואָס בשבוע האחרון האָט מען געפונען בפינה נידחת

בעולם אבנים טובות ומרגליות, ע”י ברכתו של הקב”ה [בדוגמת „והנשאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המילואים לאפוד ולחושן”⁷

(7) ויקהל לה, כז.

געוואָרן אין נאָך מדינות, ביז אויך במדינה ההיא, וואו עס זיינען (ביז לאחרונה) געווען הגבלות בנוגע צו דער חירות פון אידן בעבודתם בתומ"צ און אויך בנוגע צו זייער אַרויסגיין ממדינה ההיא – איז זייער יחס איצטער איבערגעקערט געוואָרן, אַז זיי לאָזן אידן מקיים זיין תומ"צ, און לאָזן אידן אַרויס פון דאָרט (אַן די הגבלות פון אַמאָל), ואדרבה – זיי זיינען נאָך מסייע די אידן צו פאָרן אין ארץ הקודש. מעין הכנה צו דער סיוע פון אוה"ע אַז אידן זאָלן אַרויסגיין פון גלות און גיין אין ארץ הקודש בגאולה האמיתית והשלימה.

נוסף צו דעם סיוע ישר פון אוה"ע צו אידן – זיינען אויך דאָ ענינים אין וועלכע מ'זעט ווי אוה"ע אַליין טוען פעולות של טוב וחסד, וואָס איז נאָכמער מגלה ווי יש בעה"ב לבירה זו³, אַלס צוגרייטונג צו "והיתה לה' המלוכה"⁴ בגאולה האמיתית והשלימה,

ניט ווי ס'איז געווען אַמאָל, אַז דוקא עם ישראל (אע"פּ וואָס אתם המעט מכל העמים⁵), האָט משלים געווען בפועל די כוונה פון דירה בתחתונים, און אחדות פון מלכיות אוה"ע האָבן זיך געפירט באופן אכזרי איינער צום צווייטן, און האָבן זיך בעיקר מתעסק געווען אין תועלת עצמן, אָדער אין כובש זיין אַנדערע מדינות וכיו"ב.

צווישן די ענינים גלויים וואָס זיינען צוגעקומען בימים אלו ממש וואו מ'זעט ווי עולם און אוה"ע גרייטן צו און זיינען מסייע די וועג צו דער גאולה – דורך דעם ענין פון צדקה און חינוך, צוויי יסודות עיקריים אין ישובו של עולם, "לשבת יצרה"⁶:

ס'איז ידוע ומפורסם (אין אַלע צייטונגען) וועגן די מאורעות בימים האחרונים – אַז די מדינה (וואָס איז מיסד אויף צדקה וחסד, כידוע) האָט אויסגענוצט איר שטאַרקן כח צו אַרויסהעלפן און ראַטעווען מענטשן במקום רחוק בעולם (ווייט אַוועק פון דער מדינה), אע"פּ וואָס

- 3) ראה ב"ר רפ"ט.
- 4) עובדי' בסופו.
- 5) ואתחנן ז, ז.
- 6) ישע'י מה, יח.

לקוטי

ישראל³⁹; ולפי זה, מצד השעיר המשתלח כשלעצמו, לא אמור בכלל להיות שייך כל המושג של „מבעט" המבטל את פעולת כפרת השעיר על העבירות [לא כמו בחטאת ואשם, שלהיותם קרוב וכפרה על איש פרטי, מובן, שעל-ידי „מבעט בכפרתו"⁴⁰, הוא סותר ושולל את הכפרה של חטאת ואשם⁴¹].

העובדה שכן שייך ענין של „מבעט" המבטל את כפרת שעיר המשתלח, הוא רק כמסובב מיום הכיפורים⁴¹: פעולת הכפרה של השעיר אינה בגדר כפרה בפני עצמה, כמו חטאת ואשם, אלא מצד שזהו השעיר של יום הכיפורים, ש„ביום הזה יכפר עליכם"⁴², ובלשון הרשב"א⁴³: „עיקר כפרתו של שעיר המשתלח משום תוקפו של יום הכיפורים הוא" – ולכן, אם הוא מבעט ביום הכיפורים, שהוא „תוקפו" של השעיר, הריהו במילא מנגד ומבטל את הכפרה שמצד השעיר⁴⁴.

דוקא כאשר „מאמין בכפרתו" של יום

39) ולא על כל יחיד ויחיד בפ"ע. ולהעיר מתוד"ה מכפרים וזכים פה, ב בסופו.
40) רמב"ם הל' שגגות שם. וגם אם עשה תשובה על החטא (כדברי הרמב"ם בהל' תשובה פ"א ה"א). וראה תוד"ה דאי (שבועות יג, א) בסופה.

41) אף שמשמע ברמב"ם שהקרבתו כשר (צפע"ג על הרמב"ם הל' שחיטה פ"ד הי"ד ק"ו, סע"א). וראה גם צפע"ג להל' כלאים פ"י הכ"ז (זו, סע"א ואילך). שו"ת צפע"ג דוויסנק ח"ב סי"ח.

41*) ובא"י י"ל ש„מבעט" אינו יכול לבטל כפרת השעיר כלל, כ"א רק כפרת היום בלבד, והנפק"מ של דין מבעט בזמן הבית הוא רק לענין כפרת יוה"כ על חייבי אשמות תלויין (וכסיום ההלכה „וכן המבעט ביום הכפורים כו" לפיכך אם נתחייב באשם תלוי כו"י) – שכפרה זו היא (לא מצד השעיר, אלא) מצד היום, כדיוק לשון הרמב"ם בהלכה שלפנ"ו (בנוגע לכפרה זו) „שכל היום מכפר ... אם לא כפר לו יום הכפורים." ע"ש.

42) ולהעיר מתו"כ פרשתנו עה"פ (טו, ל) ובקרבן אהרן שם.

43) שבועות שם ד"ה קשיא אשמעתין.

44) עפ"י נמצא דיש חילוק בסוג מבעט בכפרת יוה"כ פ' כמו שהוא בזמן הבית ובזמן הזה: בזה"ד „עצמו שליום הכפורים מכפר" בפ"ע הרי עצמו של יום אינו חל ופועל במילא על האדם, כ"א רק – כאשר ישנה אצלו ה„שב" לה' בכללותו עכ"פ;

משא"כ בזמן הבית, שהמכפר הוא שעיר המשתלח, אלא שהוא מצד תוקפו של יוה"כ פ', והיינו שגוף ועצם הכפרה הוא לא מחמת עצמו של יום, כ"א מצד פעולת השעיר.

אחרי

שיחות

הכיפורים, ישנה כפרת השעיר והוא במילא מכפר על כל העבירות.

ח. השעיר מוחק פגמים; יוה"כ מרומם למדריגה הנעלית מכל פגם

הסבר ההבדל בין כפרת שעיר המשתלח וכפרת „עצמו של יום" על פי פנימיות הענינים – יש לומר:

על-ידי כל חטא נעשים שני ענינים: א) על-ידי מעשה החטא (ביחד עם התאוה שבוה) נברא „קטיגור"⁴⁵, נוצרת מציאות רע בעולם (בלשון הקבלה והחסידות: מוסיף חיות בקליפה). ב) נעשה פגם בנפש.

בכדי לבטל את הקטיגור (הנפש והגוף של ה„קליפה"⁴⁶) – את זה פועל השעיר המשתלח⁴⁷, שהוא „מכפר על כל עבירות שבתורה" (ובעבירות חמורות נדרשת עמו גם התשובה – כדי לבטל את התענוג שהיה לו בשעת עשיית העבירה, שהולידה את נפש הקליפה⁴⁸), ובדרך ממילא מתבטל גם הפגם שהוא עשה בנפשו.

אך זה ש„עצמו של יום מכפר", הוא מפני שיום הכיפורים מציב את האדם בכוח מדריגה שלגביה לא קיים כל ענין הפגמים⁴⁸.

ובזה י"ל שגם אם אין התנועה ד„שב" * – מכפר. ורק כאשר הוא מבעט בכפרתו של יום, שחושב או שאומר שאין יוה"כ פ' מכפר (סניגור נעשה קטיגור), בזה דוקא הוא מבטל תוקפו של יוה"כ פ' בהשעיר. ועצ"ע.

45) אבות פ"ד מ"א.

46) ראה דרמ"צ מצות יודיו ותשובה.

47) להעיר מתו"א ה, ד. מאמרי אדה"ז תק"ע (ע' קעז ואילך).

48) ד"ה כי ביום הזה יכפר – אוה"ת יוה"כ פ' (ע' א'תקסו ואילך).

48) ראה מאמרי אדה"ז פרשיות ח"א ע' קסו ואילך.

אוה"ת בלק ע' א"ב ואילך. וראה ספר הליקוטיס"דא"ח

הצ"צ שם.

(* ומ"ש הרמב"ם גם שם שאינו מכפר „אלא על השבים המאמינים בכפרתו" – כונתו שהגדר ד„שב" הוא (רק) מה שמאמין בכפרתו. ולא ששב לה' (משא"כ בהל' תשובה שסתם הרמב"ם „לשב"ו" לפי שצ"ל תשובה בכלל. ששב לה', כנ"ל בפנים).

וההסבר בזה⁴⁹:

ביום הכיפורים מתגלה אצל יהודי הקשר העצמי של עצם נשמתו עם הקדוש-ברוך-הוא, בקשר זה – אין שום מדידות והגבלות, והוא נעלה מכדי להתבטא בתנועה איזה שתהיה, אפילו לא בתנועה של תשובה. התקשרות זו אינה יכולה להיווצר על-ידי פעולות ועבודות – משום שכל פעולות האדם נעלות ככל שתהינה, יש להן מדידה והגבלה כלשהי, כי אם, התקשרות זאת קיימת אצל כל יהודי בטבע⁵⁰, מצד עצם נשמתו, שהיא „חלק אלקה ממעל ממש”⁵¹, וגם עכשיו (בגוף) הריהי „חבוקה ודבוקה בך .. יחידה לייחדך”⁵².

(49) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 131 ואילך.

(50) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

(51) תניא רפ"ב.

(52) נוסח הושענות.

מכיוון שהתקשרות זו נעלית מכל המדידות והציוורים, הרי בדיוק כמו שאין היא יכולה להיווצר על-ידי עבודה, כך אי אפשר להחליש אותה או לפגום בה על-ידי העדר העבודה או על-ידי עבירות. במדריגה זו של התקשרות לא מגיעים כל פגמים וחטאים. ולכן „עצמו של יום הכיפורים מכפר”, משום שביום הכיפורים מתגלה אצל כל יהודי הקשר של עצם הנשמה שלו עם הקדוש-ברוך-הוא, ובשעה שמתגלית מדריגה זו, נופלים ממילא כל הפגמים.

– באותן המדריגות בהם „מגיעים” החטאים ופוגמים, נדרש לפעול כפרה, וזה נעשה על-ידי שיעיר המשתלה בצירוף עבודת התשובה; אך הכפרה של יום הכיפורים נעשית על-ידי כך שמאירה דרגה כזו שבה מלכתחילה אין פגם, כנ"ל – „לפני ה' תטהרו”.

(משיחת ליל הושענא רבה תשמ"ו)

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו זרבינו מלך המשיח

וזה"ר שעי"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו זרבינו מלך המשיח לעולם ועד

הוספה בשורת הגאולה

כג.

ע"פ האמור לעיל האָט מען אַרויס כמה לימודים בנוגע צו דער עבודה פון אידן צו ברענגען די גאולה, און ווי מ'דאַרף זיך גרייטן צו דער גאולה – שטייענדיק איצטער ממש בסוף זמן הגלות, „גולה”, און האַלטנדיק אָט אָט באַ דער גאולה.

... די עניני העולם עצמו און די אוה"ע עצמם (אויך בזמן הגלות) זיינען (באמת) מסייע צו דער עבודה פון ברענגען די גאולה.

ויש לומר, אַז שטייענדיק בסוף זמן הגלות, סמוך צו דער גאולה – קומט אַרויס דער סיוע בגלוי יותר.

ווי מ'זעט עס אין די דורות האחרונים במיוחד, און נאָכמער – אין דעם זמן האחרון, ובפרט אין די לעצטע טעג ממש:

אין די דורות שלפני זה האָבן (רוב) אידן געלעבט אין מדינות וואו עס זיינען געווען מניעות ועיכובים וכו' (לא תקום פעמיים!) צו עבודת ה' בכלל.

משא"כ בדורות האחרונים – לעבן (רוב) אידן אין מדינות וואו עס הערשט אַ מלכות של חסד, אָנהויבנדיק פון מדינה זו (וואו עס געפינען זיך רוב מנין ובנין פון אידן), וואָס איז מסייע אידן צו דערגרייכן אַ גאולה פנימית בעבודתם, ביז – אַז זיי זאָלן טאָן די עבודה וואָס וועט ברענגען די גאולה כפשוטה, און דעמולט וועט דער מלכות (של חסד) אויך מסייע זיין אידן צו זיך אומקערן אין ארץ ישראל (בלשון הכתוב: והביאו את כל אחיכם גו').

און בשנה האחרונה זעט מען ווי דער יחס צו אידן איז נתפשט

(1) ל' הכתוב – נחום א, ט. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 306 הערה 55.

(2) ישעי' סו, כ.